

רבנו נחמן מברסלב

פירושים

על

פרשת השבוע

מטות

מסעי

זה הדבר אשר צוה ה'

(במדבר ל', ב')

"כה" מרמז על דבר שרואין מרחוק מאד, וכמו שפרש רש"י בפרשת מטות: משה נתנבא בכה, וכל הנביאים נתנבאו בכה, מוסף עליהם משה שנתנבא ב"זה הדבר", כי כל הנביאים נתנבאו באספקלריא שאינה מאירה שראו נבואתם מרחוק מאד אבל משה התנבא גם בזה הדבר שהוא בחינת שראה הנבואה בראיה יפה וברה, אבל גם משה התנבא בכה, כי היו כמה נבואות שגם הוא הכרח לראותן מרחוק מאד. (הלכות מתנה - הלכה ה, אות זו)

וידבר משה אל ראשי המטות

(במדבר ל', ב')

כל הדברים שבעולם, כלם מקבלים חיות על-ידי התורה, כי בודאי אין שום חיות לשום דבר כי אם ממנו יתברך, וקדש-א-בריה הוא ואורייתא כלא חד, ומחמת זה יכולין לעבד את השם יתברך בכל הדברים שבעולם, כמו שכתוב "בכל דרכיך דעהו", כי בכלם מלבש התורה כביכול. ועל-כן יכולין לקשר הכל אל התורה ולעשות מכל דבר תורה, וזה גלתה לנו התורה הקדושה במצות נדרים ושבועות, שעל-ידי מצוה זו יכולין לעשות תורה ומצות מכל הדברים שבעולם, ובזה גלה לנו השם יתברך שיש תורה ועבודה בכל דבר שבעולם, כי כלם מקבלין חיות מהתורה כנ"ל.

ועל-כן החכם עוקר הנדר מעקרו, כי כל ענין נדר ושבועה הוא תלוי בחכם וגדול הדור, כי ענין נדר ושבועה הוא שמגלין שכל הדברים מקבלין חיות מהתורה וכו'. אבל זה תלוי רק בהגדול והחכם שבודד. וכמו שכתב רבנו ז"ל במאמר "ואתחנן" (לקוטי מוהר"ן ב' - סימן ע"ח). שכל הפשוטים צריכין איש פשוט גדול מאד שעל ידו כלם מקבלים חיות, עין שם היטב, כי באמת איש פשוט הקטן במעלה, דהינו המון העם בודאי אינם מחיין את העולם על-ידי התורה, כי אינם בעלי תורה. ואפלו מי שעוסק בתורה לאו כל אחד זוכה שהוא יקיים כל העולם כי אם יחידי סגולה בחינת יחיד ממחה ומכל שכן לדבק עצמו בהתורה הנעלמת בכל דבר להחיות עצמו בבחינת החיות אלקות שהוא מחיה ומקיים העולם קדם מתן תורה, זה בודאי לאו כל אדם זוכה כי הוא בחינה גבה מאד למצא ולגלות אלקותו יתברך כביכול הנעלם בכל דבר שבעולם. ועל-כן כל הפשוטים, דהינו המון עם צריכין לקבל החיות מאיש פשוט הגדול, דהינו הצדיק הגדול מאד שהוא לפעמים איש פשוט ומתבטל מהתורה ואז

הוא מחיה עצמו מהתורה הנעלמת ועל-ידי זה הוא מחיה כל הפשוטים, כמבאר שם היטב במאמר הנ"ל, עין שם. ועל-כן עקר כח הנדר ושבועה שיוכל האדם לעשות תורה מכל דבר שבעולם על-ידי נדר ושבועה זה תלוי רק בגדולי הדור שהם מחיין עצמן בעת פשיטותן בשעת בטול תורה מהתורה הנעלמת כנ"ל, ומכל שכן בעת עסקם בתורה שאז הם מחיין כל הדברים שבעולם על-ידי תורתן ומאלו הגדולי הדור מקבלים חיות גם כל ההמון ומהם נשתלשל הכח גם להמון עם שיהיה להם כח לעשות תורה מכל דבר שבעולם על-ידי נדר ושבועה, כי עקר זה הכח לעשות תורה מכל דבר שבעולם, שזהו בחינת נדר ושבועה, זה נמשך רק מגדולי הדור כנ"ל:

וזה שהתחילה התורה פרשת נדרים: וידבר משה אל ראשי המטות וכו', מה שלא נאמר בן בשאר מצות התורה רק בכאן אצל נדרים נאמר ראשי המטות, ושבועות הוא תלוי בראשי המטות שהם גדולי הדור כנ"ל. ועל-כן למדו רבותינו ז"ל מזה שהחכם עוקר הנדר מעקרו, כי מאחר שעקר הנדר הוא נמשך מחכם הדור, על-כן בודאי יש כח בידו להתייר ולעקרו מאחר שכל עקר כח הנדר נמשך ממנו כנ"ל. (הלכות נדרים - הלכה ב', אותיות ג' ח' לפי אוצר היראה - נדרים ושבועות, אות ה')

איש כי ידור נדר

(במדבר ל', ג')

פרשת מטות מדבר מענין נדרים, שעל-ידי מצוה זאת של נדרים רואים ומבינים גדל עצם כח הדבור, שתכף כשמבטא בשפתיו צריך לקיים בכל היוצא מפיו.

כי באמת ענין נדרים הוא פליאה נשגבה בבחינת (במדבר ל') איש כי יפליא לנדר נדר נזיר וכו'. כי הם בחינת פליאות חכמה (כמובא בהתורה "שאלו את רבי יוסי בן קסמא" בסימן נו). כי בזה רואין גדלת האדם הבעל בחירה שיש לו כח בפיו לעשות לעצמו מצוות חדשים שלא נצטוו בהם. כגון כשאוסר עליו דבר המתיר בפיו אזי תכף נאסר עליו הדבר המתיר באסור תורה (וכמבאר בדברינו מזה בהלכות נדרים) והוא פלאי. הלא באמת זה הדבר אין בו שום אסור בשרשו, ואף-על-פי-כן תכף כשאומר בפיו שיאסר עליו הדבר אפלו בלא הזכרת השם נאסר עליו תכף באסור חמור מן התורה.

אך בזה רואין גדל כח האדם הבעל בחירה. והעקר הכח הוא בפיו ולבו. שכלשבלו חושק לקדש את עצמו באיזה קדשה ופרישות וכיוצא ומוציא חשקו ורצונו בפיו אזי נעשה מזה תורה. כי אז נאסר עליו

הַדָּבָר בְּאִסּוּר תּוֹרָה. כִּי בְּאֵמֶת נִפְשׁ יִשְׂרָאֵל בְּשָׂרָשׁוֹ
הוּא חֵלֶק אֱלֹהִים מִמַּעַל וְהוּא בְּעֵצְמוֹ בְּחִינַת הַתּוֹרָה.
כִּי קִדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְאוֹרִיתָא וְיִשְׂרָאֵל כְּלָא חֵד, כְּמוֹ
שֶׁתּוֹב בְּזֹהַר הַקִּדּוּשׁ (אַחֲרֵי עַג). וְעַל-כֵּן יֵשׁ לוֹ כַח
בְּפִיו לְגַדֵּר גְּדָר וְלַעֲשׂוֹת לַעֲצוּמוֹ מִצְוֹת כְּנִפְשׁוֹ.

וְהַעֲקָר גְּדָרִים הוּא כְּדִי לְקַדְּשׁ אֶת עֵצְמוֹ וּלְפָרֵשׁ אֶת
עֵצְמוֹ מִתְּאַוּוֹת, בְּבְחִינַת (אֲבוֹת פָּרֶק ג) גְּדָרִים סִיג
לְפָרִישׁוֹת, שְׂאֵלוֹ הַגְּדָרִים הֵם מִצְוָה לְגַדֵּר בָּהֶם. וְכֵן
אָמְרוּ (גְּדָרִים ח): שָׂרִי לִיָּה לְאִנְשׁ לְמַגְדָּר לְזִרְזוּי
נִפְשִׁיהֶם. וְעַקְר הַגְּדָר כְּשִׂמוּצִיאָו בְּפִיו. וּבְזֶה רוֹאִין גְּדָל
כַּח הַדְּבֹר וּמִבְטָא שְׂפָתַיִם שֶׁל הָאָדָם שְׂעַל-יָדָי
הַדְּבֹר הוּא יִכּוֹל לְהַתְּנַבֵּר בְּיֹתֵר לְפָרֵשׁ אֶת עֵצְמוֹ
אִפְלוּ מִן הַהֵתֵר, כְּמוֹ שְׂאָמְרוּ: גְּדָרִים סִיג לְפָרִישׁוֹת,
וְכִמוֹ שְׂרוֹאִין בַּחוּשׁ מִכָּל מִי שְׂרוּצָה לְהַרְגִיל אֶת
עֵצְמוֹ בְּאִיזָה קִדְשָׁה וּפְרִישׁוֹת שֶׁנִּמְצְאִים הַרְבֵּה
שְׂעוֹשִׂים גְּדָר אוֹ שְׂבוּעָה עַל זֶה, כְּגוֹן: לְהַתְּעַנּוֹת אִיזָה
יוֹם, אוֹ שְׂלֵא לְאָכַל דָּבָר מִן הַחַי אִיזָה זְמַן, אוֹ לִתֵּן
צְדָקָה יֹתֵר מִכַּחוֹ וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה. וְלִכְאוּרָה הַדְּבָר
תְּמוּנָה, מִמָּה נִפְשָׁךְ, אִם יֵשׁ בְּכַחוֹ לְהַתְּנַבֵּר עַל יִצְרוֹ
יִכּוֹל לְהַתְּנַבֵּר בְּלֵא גְדָר וּשְׂבוּעָה. וְאִם מִתִּירָא שְׂלֵא
יִתְנַבֵּר יִצְרוֹ עָלָיו מַה יִּזְעִיל הַגְּדָר. אִךְ בְּזֶה רוֹאִין גְּדָל
כַּח הַגְּדָר בְּשָׂרָשׁוֹ וְהַעֲקָר כְּשִׂמוּצִיאָו בְּפִיו שְׂאֵו
עַל-יָדָי הַגְּדָר עוֹלָה לְבְחִינַת פְּלִיאוֹת חֲכָמָה שְׂשֵׁם
שָׂרָשׁ הַבְּחִירָה. וּמִשֵּׁם מִקְבַּל כַּח עַל-יָדָי שְׂמוּצִיא
הַגְּדָר בְּפִיו שְׂיִוְכַל לְהַתְּנַבֵּר עַל מַה שְׂצָרִיךְ לְהַתְּנַבֵּר.
וּבִדְוָאֵי גַם אַחֲרַי כִּי שְׂעֵשָׂה גְדָר עֲדִין יֵשׁ כַּח
לְהַבְּחִירָה לְהַטּוֹתוֹ חֵס וְשְׂלוֹם חֵס וְשְׂלוֹם כִּי הַבְּחִירָה
יֵשׁ לָהּ כַּח גְּדוֹל מְאֹד. וְעַל-כֵּן הִזְהִירָה הַתּוֹרָה מְאֹד
שְׂיִשְׁמֹר לְקִיָּם אֶת גְּדָרוֹ וְכָכָל הַיּוֹצֵא מִפִּיו יַעֲשֶׂה. אֲבָל
הַעֲקָר הוּא שְׂעַל-יָדָי הַגְּדָר יֵשׁ לוֹ כַּח הַרְבֵּה יֹתֵר
לְהַתְּנַבֵּר עַל יִצְרוֹ. וְכִמוֹ שְׂמִצִּינוּ בְּבַעֵז שְׂאָמַר (רוֹת ג)
חִי ה' שְׂכַבִּי עַד הַבֶּקֶר, וְדַרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (רוֹת רַבָּה
פְּרָשָׁה ה) לְיִצְרוֹ נִשְׂבַּע, נִמְצָא שְׂבִלָא הַשְׂבוּעָה הָיָה
סְבָרָא שְׂהִיִּצֵר הָרַע יִתְנַבֵּר עָלָיו, וְכִמוֹ שְׂאָמְרוּ
רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (גְּדָרִים ח) בְּזֶה. וְעַל-יָדָי הַשְׂבוּעָה עִמַּד
בְּנִסְיוֹן וְכַבֵּשׁ אֶת יִצְרוֹ. וְכֵן מִצִּינוּ בְּכַמָּה בְּשָׂרִים
וְצַדִּיקִים, וְכִמוֹ שְׂשִׁמְעֵתִי מִפִּיו הַקִּדּוּשׁ שְׂאָמַר שְׂהָיָה
רְגִיל בְּגְדָרִים מְאֹד בְּשִׂבִיל קִדְשָׁה וּפְרִישׁוֹת (שְׂבַחֵי
הַר"ן סִימָן טו). (לְקוֹטֵי הַלְכוֹת – הַלְכוֹת בְּרַכַּת הַשַּׁחַר
ה', אוֹת צ')

איש כי ידור גדר

(במדבר ל, ג)

עַל-יָדָי גְּדָר וּשְׂבוּעָה זֹכִין לְאֲדַבְּקָא מִחֲשַׁבְתָּא
בְּעֵלְמָא דְאַתִּי, שְׂזָה עַקְר בְּחִינַת גְּדָר וּשְׂבוּעָה, שְׂהֵם
עוֹלִין עַד בְּחִינַת עֵלְמָא דְאַתִּי; שְׂזָה בְּחִינַת מַה
שְׂמַתִּירִין גְּדָרִים בְּיוֹם-כְּפוּר, שְׂהוּא בְּחִינַת עוֹלָם

הַבָּא שְׂאִין בּוֹ אֲכִילָה וּשְׂתִיָּה, בְּיָדוּעַ. כִּי זֶה עַקְר
בְּחִינַת גְּדָר וּשְׂבוּעָה, בְּכַדִּי לְאֲדַבְּקָא מִחֲשַׁבְתָּא
בְּעֵלְמָא דְאַתִּי, הֵינּוּ לְזִכּוֹת לְהַבִּין הַרְמְזִים הַקִּדּוּשִׁים
שְׂיֵשׁ בְּכָל מִחֲשַׁבְתָּא דְבֹר וּמַעֲשֶׂה שְׂבִזָּה הַעוֹלָם,
שְׂהַכֵּל רַק רְמִזִּים לְהַתְּקַרֵּב לַעֲבוּדְתוֹ יִתְבַּרַךְ, שְׂזָה
עַקְר בְּחִינַת רְגִילֵי הַקִּדְשָׁה הַמְּלַבְּשִׁין בְּזֶה הַעוֹלָם. וְזֶה
אָנוּ רוֹאִין בְּיֹתֵר עַל-יָדָי גְּדָר וּשְׂבוּעָה, שְׂעַל-יָדָי-זֶה
אָנוּ יִכּוֹלִין לַעֲשׂוֹת תּוֹרָה וּמִצְוֹת מִכָּל הַדְּבָרִים
שְׂבַעוֹלָם, אִפְלוּ מִדְּבָרֵי הַתֵּר וְרִשׁוֹת אָנוּ יִכּוֹלִין
עַל-יָדָי גְּדָר וּשְׂבוּעָה לַעֲשׂוֹת מִהֵם אִסּוּר אוֹ חַיִּיב כְּמוֹ
מִשְׂאֵר הַדְּבָרִים שֶׁל הַתּוֹרָה וּמִצְוֹת, וְכָל זֶה מִחֲמַת
שְׂבָכָל הַדְּבָרִים שְׂבַעוֹלָם יֵשׁ בָּהֶם חִיּוֹת אֲלֻקוֹת
וְרְמִזִּים הַקִּדּוּשִׁים מִבְּחִינַת עֵלְמָא דְאַתִּי. וְזֶה בְּחִינַת
"וּבּוֹ תִּדְבֹּק וּבְשִׂמוֹ תִּשְׂבַּע", כִּי בְּחִינַת שְׂבוּעַת אֵמֶת
בְּכַדִּי לְזִרְזוּי נִפְשָׁה וְכִיּוֹצֵא, כְּמוֹ שְׂאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל,
הִיא בְּחִינַת דְּבִקּוֹת בְּהֵשֵׁם יִתְבַּרַךְ, בְּחִינַת לְאֲדַבְּקָא
מִחֲשַׁבְתָּא בְּעֵלְמָא דְאַתִּי. (הַלְכוֹת חוֹקֵת מַטְלָלִין –
הַלְכוֹת ב', אוֹתִיוֹת ד' ו' לְפִי אוֹצֵר הִירָאָה – גְּדָרִים,
אוֹת י"ט)

איש כי ידור גדר

(במדבר ל, ג)

גְּדָרִים גְּבוּהִים מְאֹד. וְהֵם בְּבְחִינַת שָׂרָשֵׁי הַתּוֹרָה,
בְּחִינַת תְּשׁוּבָה שְׂהוּא לְמַעְלָה מִהַתּוֹרָה, וּמִשֵּׁם נִמְשָׁךְ
כָּל סְלִיחַת עוֹנוֹת, וְהַעֲקָר עַל-יָדָי צַדִּיקֵי הָאֵמֶת
בְּחִינַת מוֹשֶׁה שְׂמִמְנּוּ מִקְבָּלִים כַּח כָּל רַאשֵׁי הַמַּטּוֹת
שְׂהֵם בְּחִינַת יַחֲיד מִמְּחָה שְׂיִכּוֹל לְהַתִּיר הַגְּדָר. כִּי
הַתֵּרֵת גְּדָרִים הוּא חֲדוּשׁ וּפְלֵא יֹתֵר שְׂאִפְלוּ בְּשַׂעְלָה
לְמָקוֹם הַגְּדָר וְאִסּוּר עַל עֵצְמוֹ אִיזָה דְבָר שְׂאִזִּי נִאֲסַר
עָלָיו בְּאִסּוּר תּוֹרָה אַף-עַל-פִּי-כֵן עֲדִין יֵשׁ לוֹ כַּח
שְׂיִתְחַרֵּט עַל גְּדָרוֹ וְיִבּוֹא לְפָנָי הַחֶכֶם וְיַתִּיר לוֹ גְּדָרוֹ.
כִּי כָּל נִפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל כְּלוּלִים בְּמִשְׂחָה שְׂהוּא בְּחִינַת
צַדִּיק הַדּוֹר, וּמִמְנּוּ מִקְבָּלִים כַּח כָּל הַמַּמְחִים שְׂיִכּוֹלִין
לְהַתִּיר בְּיַחֲדֵי אוֹ שְׂלִשָׁה הַדִּיוֹטוֹת. כִּי כָּל הַתֵּרֵת
גְּדָרִים הוּא כַּח מוֹשֶׁה רַבֵּנוּ שְׂהוּא הָרֵאשׁוֹן שְׂנִתֵּן לָנוּ
אֶת הַתּוֹרָה וְאֵלָיו גָּלָה ה' יִתְבַּרַךְ סוּד גְּדָרִים וְהַתְּרַתָּן
עַל-יָדָי הַתְּרַטָּה לְפָנָי הַחֶכֶם וְכו' שְׂזָה סוּד הַתְּשׁוּבָה
שְׂעַקְרָה הִיא הַתְּרַטָּה.

וְעַל-כֵּן אֵיחָא בְּמַדְרָשׁ (וַיִּקְרָא רַבָּה פּל"ז) עַל פְּסוּק
(שְׂמוֹת ב) וַיִּרְא בְּסִבְלוֹתָם שְׂמִשְׂחָה רַבֵּנוּ נִתֵּן לֵב עַל
סְבָלוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּגָלוֹת וְאִזּוֹ אָמַר לוֹ ה' יִתְבַּרַךְ
שְׂעַל-יָדָי זֶה יִזְכֶּה לְפָרֵשׁת גְּדָרִים וְכו'. וְהַדְּבָר פְּלִיאָה
וְתְמוּנָה מְאֹד, מַה שְׂיִכּוֹת יֵשׁ הִיָּקָא לְפָרֵשׁת גְּדָרִים
לְעַנְּן מְרִירַת הַגָּלוֹת. אִךְ מוֹשֶׁה רַאָה מְרִירַת הַגָּלוֹת
וְנִתֵּן לֵב לְזֶה, וְרַאָה שְׂעַקְר הַגָּלוֹת עַל-יָדָי עוֹנוֹת
יִשְׂרָאֵל וְעַקְר הַתְּקוּן עַל-יָדָי תְּשׁוּבָה. וְעַקְר הַעֲפוּב
שֶׁל הַתְּשׁוּבָה הוּא הַמַּחְלָקֵת שֶׁל הַחוּלְקִים עָלָיו

זה ממשיך חסדים. ועל-כן נסמך פְּרִשְׁת נְדָרִים לְפָרֶשֶׁת פִּינְחָס, כי נְדָרִים הם בְּחִינַת צְדָקָה בְּחִינַת (דְּבָרִים כג) מוֹצֵא שְׁפָתַיךָ תִּשְׁמַר וְעֵשִׂיתָ כְּאִשֶּׁר נְדַרְתָּ וְכוּ' עַד בְּפִיךָ זֶה צְדָקָה (ראש השנה ו). והוא בְּחִינַת קְנֵאת ה' צְבָאוֹת בְּחִינַת פִּינְחָס. ועל-כן נִסְמְכוּ זֶה לְזֶה כִּי הִכַּל בְּחִינָה אַחַת. (הלכות ברכת השחר - הלכה ה', אות צ"א)

אלה החקים אשר צוה ה' את משה בין איש לאשתו

(במדבר ל, יז)

אֲמוֹנַת חֲכָמִים נִמְשָׁךְ עַל-יְדֵי נְדָר וְכוּ' (כמבואר בלקוטי מוהר"ן א' - סימן נ"ז) וְזֶה בְּחִינַת מַה שֶּׁהַבַּעַל מִפְּרֵי נְדָרֵי אִשְׁתּוֹ, כִּי כָּל חַיּוֹת הָאֵשָׁה וּבְנִינָהּ הוּא עַל-יְדֵי בַעֲלָהּ, כְּמוֹכָא, בְּבִחִינַת: אִין הָאֵשָׁה מִתְבָּרַכַת אֲלָא מִפְּרֵי בְּטָנוּ שֶׁל אִישׁ וְכוּ'. וְעַקֵּר בְּנִינָה עַל-יְדֵי נְדָר, כִּי מִשָּׁם חַיּוֹתָהּ, כִּי אֲמוֹנַת חֲכָמִים תּוֹרָה שֶׁבַעל פֶּה בְּחִינַת מְלָכוּת, בְּחִינַת אִשָּׁה יֵרָאת ה', בְּנִינָה וְחַיּוֹתָהּ מִמָּקוֹם הַנְּדָר בְּיָדוֹעַ. וְכָל שְׂרֵשׁ חַיּוֹתָהּ שֶׁהוּא בְּחִינַת נְדָר, הִכַּל נִמְשָׁךְ עַל יָדוֹ, כִּי הוּא כְּלוּל מִשְׁתֵּי הַבְּחִינּוֹת, מִתּוֹרָה שֶׁבַכְתָּב וְתּוֹרָה שֶׁבַעל פֶּה, כִּי גַם תּוֹרָה שֶׁבַעל פֶּה שְׂרֵשָׁה בְּתּוֹרָה שֶׁבַכְתָּב. נִמְצָא, שֶׁשְׂרֵשׁ חַיּוֹתָהּ שֶׁהוּא בְּחִינַת נְדָר, נִמְשָׁךְ גַּם-כֵּן עַל יָדוֹ, כִּי אִין מְקַבֶּלֶת חַיּוֹת כִּי אִם עַל יָדוֹ. וְעַל-כֵּן הַבַּעַל תִּכְרַךְ כְּשֶׁנּוֹשֵׂא אִשָּׁה הוּא זֹכֵה בְּהַפְרַת נְדָרֶיהָ, כִּי הַנְּדָרִים שֶׁמִּשָּׁם שְׂרֵשָׁה וְחַיּוֹתָהּ, הִכַּל נִמְשָׁךְ עַל יָדוֹ, וְעַל-כֵּן בִּידוֹ לְהַקִּימָם אוֹ לְהַפְּרֹתָם. וְזֶה שְׁסִימָה הַתּוֹרָה בְּסוֹף פְּרִשְׁת נְדָרִים (בְּמִדְבָּר ל): אֱלֹהֵי הַדְּבָרִים אֲשֶׁר צִוָּה ה' בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ וְכוּ', כִּי הַנְּדָרִים הֵם הַדְּבָרִים שֶׁבֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ, כִּי מִשָּׁם נִמְשָׁךְ אֲלֵיהֶם הַחַיּוֹת עַל-יְדֵי בַעֲלָהּ. וְזֶה מַה שֶּׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (שֶׁבַת לב:): בַּעֲוֹן נְדָרִים אִשְׁתּוֹ שֶׁל אָדָם מֵתָה חַס וְשְׁלוֹם וְכוּ', כִּי עַקֵּר קִיּוֹם אֲמוֹנַת חֲכָמִים בְּחִינַת אִשָּׁה יֵרָאת ה', הוּא עַל-יְדֵי נְדָר וְכוּ'. וְעַל-כֵּן יַעֲקֹב כִּשְׁהֲלֹךְ לִשְׂאֵא אִשָּׁה נְדָר נְדָר, כִּי פָּסוּק וַיִּדַר יַעֲקֹב נְדָר נֹאמֵר כִּשְׁהֲלֹךְ לְבֵית לְבָן לִשְׂאֵא אִשָּׁה. (הלכות יבום - הלכה ג', אות ג')

ואת בלעם בן בעור הרגו בחרב

(במדבר לא, ח)

הַבְּרָכוֹת מְסוּרוֹת לְכַהֲנִים, כִּי הֵם בְּחִינַת שׁוֹמְרֵי הַבְּרִית, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (דְּבָרִים לג): יוֹרוּ מִשְׁפָּטַיְכֶם לְיַעֲקֹב וְכוּ' וּבְרִיתְךָ יִנְצְרוּ. וּבְנֵי לׁוֹי לֹא טָעוּ בַּעֲגָל, שֶׁהָיָה בְּחִינַת פָּגַם הַבְּרִית, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל: לֹא עָבְדוּ יִשְׂרָאֵל עֲבוּדָה זָרָה אֲלָא כְּדֵי לְהַתִּיר לָהֶם עֲרִיּוֹת בְּפִרְהֶסְיָא. כִּי כָּל הַתַּאֲוֹת, וּבְפִרְט תַּאֲוֹת נֹאפֵה שֶׁהוּא הָרַע הַכּוֹלֵל שֶׁל כָּל הַתַּאֲוֹת, הֵם בָּאִים

שֶׁמִּתְנַבְּרִים כְּנִגְדּוֹ מְאֹד כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב אָכֵן נֹדַע הַדְּבָר, וְדָרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (שְׁמוֹת רַבָּה פְּרָשָׁה א) שְׁנוּדַע לוֹ סוּד הַגְּלוּת שֶׁהוּא בְּשִׁבִיל הַחֹלְקִין וְהַדְּלוֹתֵינוּ. הֵינּוּ שֶׁהֵבִין שֶׁהָיָה לוֹ בַּח לְהָשִׁיב יִשְׂרָאֵל בְּתִשׁוּבָה. כִּי רַב הַמּוֹן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הָיוּ שׁוֹמְעִים אֵלָיו, אֲךָ עַקֵּר הָעֶבּוֹב הוּא עַל-יְדֵי בְּחִינַת דָּתָן וְאֵבִירָם שְׁעוֹמְדִים כְּנִגְדּוֹ בְּכָל פַּעַם כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (שָׁם) כָּל מְקוֹם שֶׁנֹּאמַר נְצִים נְצִיבִים, אִינָם אֲלָא דָּתָן וְאֵבִירָם. וְכֵן הוּא בְּכָל דּוֹר וְדוֹר. עַל-כֵּן בְּשִׂרְאָה ה' יִתְבָּרַךְ שֶׁמִּשָּׁה נּוֹתֵן לֵב לְזֶה לְהַצְטַעַר בְּצַרְתָּם וְרוּאָה הֵיטֵב בְּסִבְלוֹתָם וְאִיךָ שֶׁקָּשָׁה מְאֹד לְתַקֵּן וּלְנַאֲלָם, עַל-כֵּן גָּלָה לוֹ ה' יִתְבָּרַךְ סוּד פְּרִשְׁת נְדָרִים שֶׁבִּזְוֶה הָרָאָה לוֹ הַכַּח שֶׁל הַצְּדִיקִים וְהַפְּשָׁרִים שֶׁבִּישְׂרָאֵל שֶׁבְּכָל דּוֹר וְדוֹר שֶׁהֵם בְּחִינַת מְקַנְאֵי קְנֵאת ה' צְבָאוֹת בְּחִינַת פִּינְחָס.

כִּי נְדָרִים הֵם בְּבִחִינַת מְקַנְאֵי קְנֵאת ה' צְבָאוֹת שֶׁהוּא בְּחִינַת צְדָקָה. דִּהְיִינוּ כְּמוֹ הַנּוֹדֵר אֵיזָה נְדָר בְּשִׁבִיל פְּרִישׁוֹת שֶׁהוּא מַחֲמַת שְׂרוּאָה שֶׁיִּצְרוּ רוּצָה לְהַתְנַבֵּר עֲלָיו, עַל-כֵּן הוּא קוֹפֵץ וְנִשְׁבַּע אוֹ נֹדֵר וְאוֹסֵר עָלָיו גַּם אֶת הַמִּתֵּר בְּשִׁבִיל פְּרִישׁוֹת וְעַל-יְדֵי זֶה יֵשׁ לוֹ בַּח יוֹתֵר לְהַתְנַבֵּר. כְּמוֹ כֵּן הוּא הַמְקַנְאֵי קְנֵאת ה' צְבָאוֹת כְּמוֹ פִּינְחָס שְׂרָאָה גְּדֹל הַקְּלָקוּל אֲזוּ, וְלֹא הָיָה מִי לַעֲמֹד נִגַּד עֲשָׂרִים וְאַרְבַּעַה אֲלֶיךָ וְכוּ'. וְהַעֲקָר נְגַד הָרֹאשׁ וְהַנְּשִׂיא שֶׁלָּהֶם שֶׁהוּא זְמֵרִי כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (בְּמִדְבָּר כח) וְהִמָּה בּוֹכִים פָּתַח אֶהְל מוֹעֵד. וְאֲזוּ חֲנֹר מִתְנַוֵּי מַעֲצָמוֹ וְעֵשָׂה מַה שֶׁלֹּא נִצְטָוָה עַל זֶה בְּפִרְוֹשׁ וְעַמֵּד וְהַתְּפַלֵּל וְלָקַח רַמַּח וְכוּ' וְקָנֵא קְנֵאת ה' צְבָאוֹת וְהַצִּיל אֶת כָּל יִשְׂרָאֵל וְנִחַשְׁבַּ לּוֹ לְצְדָקָה, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (תְּהִלִּים קו) וַתִּחַשְׁבַּ לּוֹ לְצְדָקָה. כִּי זֶהוּ גַם בֵּן בְּחִינַת צְדָקָה שֶׁהַעֲקָר הוּא מַחֲמַת שֶׁהַמּוֹן כְּבָר בִּיד הַעֲשִׂיר וּבִידוֹ לַעֲשׂוֹת עִמּוֹ מַה שֶׁיִּרְצָה בְּבַחֲרִתּוֹ, וְהוּא מִתְנַבֵּר וְנוֹתֵן מִכִּיסוֹ צְדָקָה וּמִשְׁבֵּר אַכְזְרִיּוֹת שֶׁכָּלְבוּ וּמִהַפְּכוֹ לְרִצּוֹן, בְּזֶה עוֹשָׂה נַחַת רוּחַ גְּדוֹל לַה' יִתְבָּרַךְ, וְנִחַשְׁבַּ כְּאֵלוֹ הַלּוּה לְהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (מִשְׁלֵי יט) מְלוּה ה' חוֹנֵן דָּל וְכוּ'. וּבְכָל זֶה רוֹאִין גְּדֹל כַּח הַבְּחִירָה. כִּי הֵלֵא בּוֹדָאֵי בִיד ה' יִתְבָּרַךְ לְפָרְנָם הָעֲנִיִּים וְלַתֵּן לָהֶם הָעֲשִׂירוֹת, וְכְמוֹכָא בְּדְבָרֵי רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (בְּבָא בִּתְרָא דף י) קִשְׂיָא זֵאת מִהַחֹלְקִים שֶׁהַקִּשְׂיוֹ: אִם הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אוֹהֵב עֲנִיִּים לְמַה אֵינּוּ מְפָרְנֵסֵן וְכוּ'. אֲךָ הַעֲקָר הוּא רַק בְּשִׁבִיל שֶׁהֵבֵן אָדָם הַבַּעַל בְּחִירָה יִמְשִׁיךְ הַחֶסֶד לְעוֹלָם עַל-יְדֵי צְדָקָתוֹ שֶׁנִּתֵּן בְּבַחֲרִתּוֹ שֶׁלֹּאֲחַר שֶׁבָּא הַמַּעוֹת לְכִיסוֹ וְהוּא מֵאֲמִין שֶׁהַכָּל מִרְצוֹן ה' יִתְבָּרַךְ וּמִקִּיָּם רִצּוֹן ה' יִתְבָּרַךְ וּמִשְׁבֵּר אַכְזְרִיּוֹת וְנוֹתֵן צְדָקָה לְרַעֲבִים בְּבַחֲרִתּוֹ זֶה יִקָּר מְאֹד אֲעַל ה' יִתְבָּרַךְ. וְכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל שָׁם (עֲרוּבֵין פו) עַל פָּסוּק (תְּהִלִּים סא) חֶסֶד וְאֲמֵת מִן יִנְצְרֵהוּ. כִּי דִּיקָא עַל-יְדֵי

וְחָרַב פִּיפּוּיֹת בְּיָדָם לַעֲשׂוֹת נִקְמָה בְּגוֹיִם וְכוּ, כִּי
עַל־יְדֵי תַפְלָה בְּבַחֲנֵינָת דִּין שֶׁל הַבַּעַל כַּח, שֶׁהוּא
בַּחֲנֵינָת חָרַב פִּיפּוּיֹת עַל־יְדֵי זֶה מְכַנְיַעִין אוֹתָם וְעוֹשִׂין
בָּהֶם נִקְמָה, כִּי מוֹצִיאִין כָּל הַקְּדָשָׁה מֵהֶם. (הַלְכוֹת
עֲבוֹדַת אֱלִילִים – הַלְכָה א', אוֹת ג')

הַן הִנֵּה הָיוּ לְבַנְיֵי־יִשְׂרָאֵל בְּדַבַּר בַּלְעָם

(במדבר לא, טז)

עַקֵּר הַתְּנַבְרוֹת הַיֵּצֵר הָרַע בְּכָל אָדָם הוּא בַּפֶּנִּים
הַבְּרִית. וְאַחַר כָּל הַיְגִיעוֹת הָעֲצוּמוֹת וְרַבּוּי
הַמְּסִיר־נַפֶּשׁ שֶׁהַצְּדִיקִים אֲמַתִּיִּים מוֹסְרִים נַפְשָׁם
מִמֶּשׁ בְּכָל דּוֹר וְדוֹר בְּשִׁבִיל תַּקּוּן נַפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל,
וְעַדִּין הַשֵּׁטֶן וְהַיֵּצֵר הָרַע מְרַקֵּד בֵּינָם וּמַתְנַרֵּה בִּישְׂרָאֵל
וְהַעֲקָר בַּעֲגִיזָה זֶה, כְּמוֹ שֶׁמְצַיְנוּ בִּימֵי מֹשֶׁה רַבְּנוּ
בְּעֲצוּמוֹ, עָלְיוֹ הַשְּׁלוֹם, שֶׁאַחַר כָּל הַיְגִיעוֹת שֶׁהָיָה לוֹ
בְּשִׁבִיל תַּקּוּן נַפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל, וּבְסוֹף יָמָיו בָּא בַּלְעָם
הָרָשָׁע יִמ"שׁ וְהַכְּשִׁילִם בַּפֶּנִּים הַבְּרִית. וְלַפְעָמִים
מְכַרְחַח הַצְּדִיק לְהַסְתַּלַּק וְלָמוֹת בְּשִׁבִיל זֶה, כִּי לְפִי
עֵצָם הַתַּפְּשָׁטוֹת הַסְּטָרָא־אֲחֵרָא אֵי אֲפָשֵׁר לוֹ לְגַמֵּר
הַתַּקּוּן בְּשִׁלְמוֹת בַּחַיִּים רַק לְאַחַר הַסְּתַלְקוֹתָיו. וּמִזֶּה
הַפֶּנִּים בָּאִים כָּל הַמְּנִיעוֹת וְהַבְּלִבּוּלִים וְהַמְּלַחְמוֹת
וְהַמְּחַלְקוֹת, הַמוֹנְעִים אֶת הָאָדָם מִלְּהַתְקַרֵּב אֶל
הַקְּדָשָׁה, וּמַעֲכָבִים אוֹתוֹ מִלְּהוֹצִיא תְּחִילַת דְּקָדְשָׁה
שָׁלוֹ בְּשִׁלְמוֹת מִבַּח אֶל הַפַּעַל, כִּי כָּל הַמְּנִיעוֹת
מִלְּהַתְקַרֵּב אֶל הַקְּדָשָׁה בָּאִים מִסְּמַאֵת קָרִי, רַחֲמָנָא
לְצִלָּהּ, כִּי "קָרִי" לְשׁוֹן מְנִיעָה, כְּמוֹ שֶׁפָּרַשׁ רַש"י
בְּפָרֶשֶׁת בַּחֲקָתִי עַל פָּסוּק "אִם תִּלְכוּ עִמִּי קָרִי".
(הַלְכוֹת הַכְּשִׁר־כֹּלִים, הַלְכָה ד', אוֹתוֹת ט"ו י"ז לְפִי
אוֹצֵר הִירָאָה – בְּרִית, אוֹת כ"ג)

הַן הִנֵּה הָיוּ לְבַנְיֵי־יִשְׂרָאֵל בְּדַבַּר בַּלְעָם

(במדבר לא, טז)

דַּע, כִּי הַדְּבוּרִים שֶׁל הָרָשָׁע שֶׁהוּא בְּרַדְדַעַת מוֹלִידִים
נְאוּף בְּהַשׁוּמַע, כִּי הַזּוּגִים נִמְשָׁכִים מִהַדְדַעַת, כְּמוֹ
שֶׁכְּתוּב (בְּרַאשִׁית ד'): וְהָאָדָם יָדַע אֶת חוּהַ אִשְׁתּוֹ;
וּכְתִיב (במדבר לא): כָּל אִשָּׁה יָדַעַת אִישׁ. אֵךְ יֵשׁ
שְׁנֵי מִיְנֵי זּוּגִים, הֵינּוּ זּוּג דְּקָדְשָׁה, הוּא הַתְּקַשְׁרוֹת
לְצְדִיקִים וְאֶל הַתּוֹרָה וְאֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, זֶה נִמְשָׁךְ
מִדַּעַת דְּקָדְשָׁה; וְזוּגִים שֶׁל עֲבָרָה נִמְשָׁכִים מִדַּעַת
דְּקַלְפָּה. וְהַדְּבוּר הוּא הַתְּנַלּוֹת הַדַּעַת, כִּי אֵין יוֹדְעִים
מַה שֶׁבַּדַּעַת אֶלָּא עַל־יְדֵי הַדְּבוּר, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב
(תְּהִלִּים יט): וְלִילָה לְלִילָה יִתּוּהַ דַּעַת. יִתּוּהַ מְלִשׁוֹן
דְּבוּר, שֶׁהַדְּבוּר מְדַבֵּר מַה שֶׁבַּדַּעַת. וְכִשְׁרָשָׁע מְדַבֵּר
וּמוֹצִיא מִפִּי הַבָּלִים, מוֹלִיד אֲוִירִים אֲרַסִּים שֶׁל
נְאוּף, וְהַשׁוּמַע מִמֶּנּוּ הַדְּבוּרִים וְנוֹשֵׁם נְשִׁימוֹת, מְכַנֵּים
בְּגוֹפּוֹ אֵלּוֹ הָאֲוִירִים. וְלְפִיכֵךְ בַּבַּלְעָם, שֶׁהוּא בַּחֲנֵינָת
דַּעַת דְּקַלְפָּה, כְּמוֹ שֶׁדָּרְשׁוּ חַכְמֵינוּ זְכוּרֵנוֹם לְבָרְכָה

מִשְׁבִּירַת כְּלֵי הַחֶסֶד בְּיָדוֹעַ, שֶׁמִּזֶּה נִתְהוּהַ הַתַּאֲוֹת
שֶׁבָּאִים מֵאַהֲבוֹת הַנְּפּוֹלוֹת. וְהַכֵּהן הוּא בַּחֲנֵינָת אִישׁ
חֶסֶד, שֶׁהוּא בַּחֲנֵינָת שְׁלָמוֹת הָאַהֲבוֹת הָעֲלִיוֹנוֹת, כְּמוֹ
שֶׁכְּתוּב רַבְּנוּ כָּל זֶה עַל פָּסוּק חֲרַפְהַ שְׁבָרָה לְפִי
(לְקוּטֵי מוהר"ן א' – סִימָן לד), עֵינֵי שָׁם. וּמַחֲמַת שֶׁהֵם
בְּבַחֲנֵינָת תַּקּוּן הַבְּרִית, עַל־יְדֵי זֶה הֵם יוֹכְלִין לְהַמְשִׁיךְ
הַבְּרִכוֹת, כִּי כְּלִיָּהֶם שְׁלָם, הַפֶּךְ בַּלְעָם הָרָשָׁע שָׁרְצָה
לְהַמְשִׁיךְ קָלְלָה עַל־יְדֵי קַלְקוּל הַכְּלִי, מַחֲמַת שֶׁהָיָה
מִשְׁקַע מְאֹד בְּתַאֲוָה זֹו, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב רַבְּנוּ עַל פָּסוּק:
בְּקָרֵב עָלַי מְרַעִים (לְקוּטֵי מוהר"ן א' – סִימָן ל"ו).
וְעַל־כֵּן נִהְרַג בַּלְעָם עַל־יְדֵי פִינְחָם דּוֹקָא, כִּי פִינְחָם
הָיָה בַּחֲנֵינָת תַּקּוּן הַבְּרִית, וְעַל־יְדֵי זֶה זָכָה לְכַהֲנָה,
עַל־יְדֵי שֶׁקָּנָא קְנָאת ה' צְבָאוֹת עַל פֶּנִּים הַבְּרִית,
עַל־כֵּן עַל יְדוֹ דִּיקָא נִהְרַג בַּלְעָם שֶׁהָיָה הַפְּכוֹ מִמֶּשׁ.
(הַלְכוֹת נְשִׂיאת כַּפִּים א')

וְאֵת בַּלְעָם בֵּן בַּעוּר הַרְגוּ בַּחֲרַב

(במדבר לא, ח')

אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל אֶצֶל בַּלְעָם הוּא תַפְסֵם אֲמֻנוֹתָם, כִּי
אֵין כַּח לְיִשְׂרָאֵל אֶלָּא בַּפָּה וְכוּ. עַל־כֵּן תַּפְסוּ אֲמֻנוֹתָו
וְהַרְגוּ אוֹתוֹ בַּחֲרַב, כִּי יִשְׂרָאֵל אֵין לָהֶם כַּח אֶלָּא
בַּפָּה, דְּהֵינּוּ תַפְלָה שֶׁהוּא בַּחֲנֵינָת רַחֲמִים וְתַחֲנוּנִים.
וְעַכּוּם עַקֵּר פָּחֶם עַל־יְדֵי חָרַב שֶׁהוּא בַּחֲנֵינָת דִּין.
וּבַלְעָם הָיָה לוֹ יְנִיקָה מִן הַדַּעַת, כְּמוֹבָא, וְהָיָה רוּצָה
לִינָק מִן הַרַחֲמִים בַּחֲנֵינָת תַּפְלָה וְעַל־יְדֵי זֶה הָיָה רוּצָה
לְהַתְנַבֵּר עַל יִשְׂרָאֵל בְּתַאֲוֹת נְאוּף חָס וְשְׁלוֹם, כְּמוֹ
שֶׁכְּתוּב: "הַן הִנֵּה הָיוּ לְבַנְיֵי יִשְׂרָאֵל בְּדַבַּר בַּלְעָם וְכוּ",
כִּי עַקֵּר הַתְּנַבְרוֹת תַּאֲוָה זֹו הוּא עַל־יְדֵי שֶׁהֵם יוֹנְקִים
מִן הַרַחֲמֵנוֹת חָס וְשְׁלוֹם (כְּמוֹבָא בְּלְקוּטֵי מוהר"ן ב' –
סִימָן ח', עֵינֵי שָׁם). וְעַל־כֵּן בָּאוּ יִשְׂרָאֵל עָלְיוֹ עַל־יְדֵי
בַּחֲנֵינָת דִּין, כִּי הַכְּנַעַת בַּלְעָם דְּהֵינּוּ תַאֲוֹת נְאוּף חָס
וְשְׁלוֹם, הָיָה עַל־יְדֵי פִינְחָם שֶׁהַתַּפְּלָל תַּפְלָה בְּבַחֲנֵינָת
דִּין. וְעַל־כֵּן גַּם בְּנִשְׁמִיּוֹת הָרַג פִּינְחָם אֶת בַּלְעָם
בַּחֲרַב, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב: וְאֵת בַּלְעָם בֵּן בַּעוּר הַרְגוּ
בַּחֲרַב. וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל שֶׁפִּינְחָם הָרַגוּ, כִּי פִינְחָם
הַכְּנִיעַ אוֹתוֹ תַחֲלָה עַל־יְדֵי הַתַּפְּלָה בְּבַחֲנֵינָת דִּין
שֶׁהַתַּפְּלָל, בַּחֲנֵינָת וְיַעֲמֵד פִּינְחָם וְיַפְּלֵל, שֶׁעַל־יְדֵי זֶה
הוֹצִיא כָּל הַקְּדָשָׁה מִהַסְּטָרָא אֲחֵרָא, שֶׁזֶהוּ בַּחֲנֵינָת
הַכְּנַעַתָּה, וְאֵזוּ נִכְנַע בַּלְעָם בְּשִׁרְשׁוֹ, וְאַחֲרֵיכֵךְ הַכְּנִיעוּ
אוֹתוֹ לְגַמְרֵי גַם לְמַטָּה, וְהַרְגוּ בַּחֲרַב מִמֶּשׁ, שֶׁהוּא
בַּחֲנֵינָת דִּין, כִּי עַקֵּר הַכְּנַעַתוֹ עַל־יְדֵי זֶה. כִּי עַקֵּר
הַתְּנַבְרוֹתוֹ עָלְינוּ חָס וְשְׁלוֹם הוּא בְּשֶׁהֵם יוֹנְקִים מִן
הַרַחֲמִים שֶׁהוּא סְטָרָא דִּילָן. עַל־יְדֵי זֶה אָנוּ צְרִיכִים
לְבוֹא עֲלֵיהֶם עַל־יְדֵי בַּחֲנֵינָת דִּין שֶׁהוּא סְטָרָא דִּידְהוּ,
הֵינּוּ עַל־יְדֵי תַפְלָה בְּבַחֲנֵינָת דִּין שֶׁהוּא בַּחֲנֵינָת חָרַב
פִּיפּוּיֹת, שֶׁעַל־יְדֵי זֶה מוֹצִיאִין כָּל הַקְּדָשׁוֹת מֵהֶם
וּמְכַנְיַעִים אוֹתָם. וְזֶה בַּחֲנֵינָת רוּמָמוֹת אֶל בְּגִרוּנָם

(ספרי פ' וזאת הברכה, ובוזוהר שמות דף כא; בלק דף קצג:) על פסוק: לא קם במשה וכו' – בישראל לא קם, אבל באמות קם, ומנו בלעם. כי משה הוא דעת, ולזה נקרא דורו דור דעה (ויק"ר פ"ט), ולכך בשנמלו מואב עצה ממדין, אמרו להם: אין כחו אלא בפה, כי הפה הוא התגלות הדעת. אמר מואב: אף אנו נבוא עליהם באדם שבהו בפה, כי הוא גם כן דעת דקלפה, כמו שכתוב (קהלת ז): את זה לעמת זה עשה אלקים. וזה שכתוב (במדבר כד): וידע דעת עליון; ודרשו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות ז), שידע מתי הקדוש ברוך הוא פועם, כי בשעה דעת אינו בישוב, אזי יש פעם, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (פסחים סו:): כל הכועס, חכמתו מסתלקת ממנו. ולפיכך בשפעם משה רבנו, עליו השלום, על אנשי הצבא בשבאו ממדין, נסתלק ממנו הדעת, והצריך אלעזר לומר הלכות טבילות בלים. וכשהדעת שלם, אזי אין פעם, כמו שכתוב (ישעיה יא): לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי, כי מלאה הארץ דעה. ובלעם היה מסתכל בדעת דקלפה, שהוא מותרות של דעת עליון, וכשמשתנה, ידע שהקדוש ברוך הוא בכעס. נמצא, שבלעם הוא דעת דקלפה, ועל ידי דבוריו הוליד אוירים ארסיים של נאוף. לזה בשבאו ממלחמת מדין, נאמר (במדבר לא): ויקצף משה על פקודי החיל, ויאמר החייתם כל נקבה, הן הנה היו בדבר בלעם. בדבר דיקא, כי על ידי דבריו, שהוא התגלות הדעת שלו, הוליד נאוף במדין. ולפיכך בשבאו ממלחמת מדין כתיב (שם): ויקרבו אל משה (ראשי) הפקדים וכו' ויאמרו ונקרב את קרבן ה' וכו' לכפר על נפשתינו לפני ה'. ודרשו רבותינו זכרונם לברכה (שבת סד), שכתב אמרו: אף על פי שמדי עברה יצאנו, מדי הרפור לא יצאנו. (לקוטי מוהר"ן א' – סימן מ"ג)

אך את הזהב ואת הכסף

(במדבר לא, כב)

על ידי ההכשר על ידי האש, על ידי זה ממשיכין בחינת מפלת הרשעים בעולם הזה ...

כי פליטת האסור לחוץ על ידי האש זה בחינת שפולטין וזורקין את הרשעים לחוץ, כי הרשעים הם בבחינת האסור שהוא הקלפה, ועקר הכנעתם ומפלתם שהוא בחינת פליטת האסור לחוץ הוא על ידי האש, כי עקר מפלת הרשעים לעתיד, ביום הדין הגדול והנורא יהיה על ידי האש, כמו שכתוב: "כי באש ה' נשפט וכו'", וכתיב: "כי הנה היום בא בוער כתנור וכו' כי מהאש יצאו והאש תאכלם", כי הם חממו עצמן באש התאוות ולא די להם בזה, אף גם הבעירו בהם אש התנאה בצדיקי אמת ובכשרי

ישראל ורדפו אותם בכל מיני הרדיפות, על כן יהיה מפלתם על ידי האש כנ"ל. וזה בחינת הכשר בלים להפליט האסור שבהם על ידי האש, דהינו שמפילין הרשעים שהם בחינת האסור על ידי האש, וכמו שכתוב: "כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש", וכדרך תשמישו כך הנעלתו, כי כפי מה שנדבק האסור, שהוא בחינת הרשע על ידי האש כמו כן צריכין להפליטו ולהפילו על ידי האש. נמצא, שהכשר בלים על ידי האש זה בחינת מפלת הרשעים, שעל ידי זה נשלם הדבור. וזה בחינת אף את הזהב ואת הכסף וכו', ודרשו רבותינו ז"ל, שצריכין להעביר החלדה מהמתכת וכו'. וזה רמז שאי אפשר להמשיך בחינת מפלת הרשעים שהוא בחינת פליטת האסור לחוץ כי אם על ידי האמת (כמבואר בלקוטי מוהר"ן, חלק א', תורה ס"ו), שלעתיד יהיה מפלת הרשעים על ידי התגלות האמת, כמו שכתוב "ושבתם וראיתם בין צדיק לרשע, בין עובד אלוקים לאשר לא עבדו". וזה בחינת העברת החלדה שצריכין להעביר תחלה מהזהב והכסף את החלדה ולא ישאר כי אם הזהב והכסף כמו שהוא (כמו שפרש רש"י שם). וזהו לשון "אך", שלא יהא שם חלדה, אך המתכת יהיה כמו שהוא, עד כאן לשוננו. זה בחינת אמת שיהיה נשאר הדבר כמו שהוא ולא תחפה עליו החלדה, שהיא מקלקלת הזהב והכסף, ומחפה ומסתיר אותו עד שאין נכר בין זהב לנחשת, שזהו בחינת שקר החופה על האמת עד שאין נכר האמת, דהינו שעל ידי רבוי המחשבות זרות והפניות שלו נחפה ונתכסה האמת עד שאין מפירין בין אמת לשקר. ועל כן פליטת האסור, שהוא בחינת מפלת הרשעים, אי אפשר כי אם על ידי שמעבירין החלדה תחלה שהוא בחינת השקר החופה על האמת, ולא ישאר כי אם הדבר כמות שהוא, שהוא בחינת אמת, כי אמת הוא אחד (כמו שכתוב במקום אחר בהתורה אמר רבי עקיבא בסימן נא, עין שם). כי אמת אי אפשר לומר כי אם אחד, דהינו על זהב זהב, ועל כסף כסף וכו', אבל השקר הוא הרבה, כי יכולין לומר שקר על זהב שהוא נחשת או בדיל וכו', עין שם. וזהו בחינת אף את הזהב ואת הכסף את הנחשת וכו', שהם כל מיני מתכות שהם בחינת כלל הגניזין שבמזון, ששרשם בקדשה גבה מאד, כי הם בחינת גניזין עלאין (כמובן בדבריו ז"ל בכמה מקומות), אבל מי שנאפל לתאות ממון וכבוד והוא בכלל נצרך לבריות, שם הוא בחינת נפילת הגניזין הנ"ל, שהוא בחינת פיון שצריך אדם לבריות נשתנה פניו לכמה גניזין, שהוא מה שמחפה השקר באיזה אמת, שבוה יש כמה וכמה גניזין שנמשכו

מנפילת הגננין עלֹאין שבכסף וזֶהב, כי עקר רב הפניות של כל אחד הוא בענין הממון בידוע, ועל־כן מרמז בפסוק זה בטוּל השקר, שזהו בחינת אֵד את הֶזֶב, שישאר אֵד הֶזֶב כמות שהוא פנ"ל, דהינו שישארו הגננין עלֹאין שבוֹהב וכסף כמות שהם, ולא ישנה אותם חס ושלום בשביל הפניות ושקרים של תאות ממון, שעל־ידי זה הוא פוגם ומשקר בגננין עלֹאין. (לקוטי הלכות – הלכות הכשר כלים ד', אות מ"ג)

כָּל דָּבָר אֲשֶׁר יבא באש תעבירו באש

(במדבר לא, כג)

כי מהאש יצאו והאש תאכלם וכו' (יחזקאל טו), כי מאחר שבכָּר נבלע האסור, שהוא הטמאה, בכלי שכל זה נמשך מבחינת הטבע, דהינו בפירות שמשם נמשכין כל הטמאות וכל האסורים, וכשבכָּר נבלע האסור בכלי אין לו טהרה כי אם על־ידי האש, שהוא בחינת שרש הטבע (כי האש זהו בחינת תקף הדין שנמשך מבחינת הטבע. ועל־כן נברא האש במוצאי־שבת על־ידי אדם הראשון שהקיש שני רעפים זה בזה כמאמר רבותינו ז"ל זה רמז על בחינת הטבע, שנתעלם ההשגחה. כי הטבע הוא בחינת "כחי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה", שזהו בחינת בריאת האש שהיה על־ידי מעשה האדם, ועל־כן משם עקר אחיזת הטבע שהוא תקף הדין, כי מהאש יצאו וכו', אבל כשעדין לא נבלע האסור בכלי רק שיצא מרשות העובדי כוכבים, דהינו שיצא מדעתו ורשותו, כי עקר בחינת רשותו של אדם הוא הדעת שהוא קונה כל החפצים תחת רשותו, בבחינת (נדרים מא) דעת קניית מה חסרת וכו', כי עקר האדם הוא הדעת, ועל־כן כשיצא הכלי מרשות העובדי כוכבים, הינו מרשות דעת העובדי כוכבים, שהוא בחינת הטבע וכו', אזי די לו בטבילה במקוה, שהוא בחינת עלמא דאתי שמשם מקבלין וממשיכין בחינת השגחה, לטבר ולבטל בחינת הטבע, שעל־ידי זה יוצאין מטמאה לטהרה, מרשות העובדי כוכבים לרשות ישראל, שהם למעלה מהטבע וכו'. (הלכות נטילת ידיים שחרית – הלכה ב', אות טו)

אֵד בְּמִי נִדְּהָ יתחטא

(במדבר לא, כג)

וְדָרְשׁוּ רבּוֹתֵינוּ ז"ל מזה שכלים צריכין טבילה כִּמוֹ נְדָה, כי טבילת כלים הוא בבחינת טבילת נְדָה ממש, כי דם נדות בא על־ידי חטא אדם הראשון שחטא בעין הדעת, על־ידי זה נגזר: "בעצב תלדי בנים", שהיא דם נדות, ומחמת זה צריכה הנדה

טבילה לתקן ולטהר מבחינת בעצב. בחינת עצבות, מרה שחרה, אנפין חשוכין, מיתה, פגם הברית, שהוא בחינת חטא אדם הראשון, כמו שכתוב: "ביום אכלך ממנו וכו'". וזהו בעצמו בחינת טבילת כלים כדי לטהר את הכלי מתכות, שיצאו מרשותו וממנו של שבעים אמות, מפגם העבודה זרה הנאחז ביותר במיני מתכות שהם שרש הממון, כדי לטהרם מהעבודה זרה הכלולה מכל העבודות זרות שהוא בחינת תאות ממון (כמובא בלקוטי מוהר"ן א' – סימן כ"ג) שזהו בחינת בעצבון תאכלנה. נמצא, שהוא בבחינת טבילת נדה ממש, כמו שאמרו רבותינו ז"ל: קשיין מזונותיו ככלים ביולדה דאלו שם כתיב: "בעצב", והכא: "בעצבון" וכמובא זה במאמר הנ"ל, עין שם. נמצא שהם בבחינה אחת, וכמו שכתוב שם במאמר הנ"ל, שתאות ממון הוא בחינת דם נדות, עין שם:

וזה בחינת הטבילה של נדה ושל כלי מתכות בבחינת וְנָהַר יצא מעדן להשקות את הגן ומשם יפרד, כי הפרוד מתחיל רק אחר שמשקה את הגן, ומשם מתחיל הפרוד על־ידי בחינת עין הדעת טוב ורע שבתוך הגן. ועל־כן כדי לתקן ולטהר עצמו מבחינת דם נדות שהוא על־ידי פגם עין הדעת שמשם הפרוד, על־כן חוזרין אל שרשן, שזה בחינת טבילה, דהינו שחוזרים וטובלים במקוה מים, שהיא בחינת נהר יצא מעדן, שהוא בחינת תשובה, שהוא בחינת כלו טוב קדם הפרוד ששם נתתקן הכל. (הלכות הכשר כלים א')

כָּל דָּבָר אֲשֶׁר יבא באש תעבירו באש

(במדבר לא, כג)

מה שמדברים בינו לבין קונו הוא בחינת רוח־הקדש. ודוד המלך, עליו השלום, שהיה מעלתו גדולה מאד, יסד מזה ספר תהלים. וכן כל אחד לפי בחינתו הוא בחינת רוח־הקדש, כמו שכתוב (תהלים כז): לך אמר לבי, כמו שפרש רש"י: לך – בשבילך ובשליחותך, אמר לי לבי. שכל הדברים שהלב אומר, הם דברי השם יתברך ממש, והוא בחינת רוח־הקדש. וצריך לחדש תמיד, לבקש בכל פעם בתחנונים ודברי רצונים חדשים. ולזכות לזה, צריך טהרת הלב, וטהרת הלב הוא על־ידי שמתלהב ובוער לבו להשם יתברך, על־ידי־זה נטהר הלב. כי נגד שנתלהב ונבער לעברה או לתאוה רעה, חס ושלום, שמוזה נטמא לבו, נגד זה צריך שיתלהב ויבער לבו להשם יתברך, ועל־ידי זה יטהר לבו, כמו שכתוב (במדבר לא): כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש. וכשיש לו טהרת הלב, אזי זוכה לדבר בכל פעם דבורים חדשים, שהוא בחינת

רוח־הקִדְשׁ. וְזֶהוּ: לֵב טָהוֹר בְּרָא לִי אֱלֹקִים, אֲזִי: וְרוּחַ
נְכוֹן תִּדְשׁ בְּקִרְבִּי, שִׁיזְכֶּה לְחַדֵּשׁ דְּבוּרִים תְּדַשִּׁים,
שֶׁהֵם בְּחִינַת רוּח־הקִדְשׁ בְּנִ"ל. (לְקוּטֵי מוהר"ן א' –
סִימָן קנ"ו)

תרבות אנשים הטאים

(במדבר לב, יד)

אִיתָא בְּמִדְרָשׁ: בְּשִׁבִיל שְׂאֵמֵר מִשָּׁה לְבַנֵּי גֵד:
תְּרַבּוּת אֲנָשִׁים חֲטָאִים, נֶעֱנַשׁ, שְׂבֵן בְּנוֹ עֶבֶד לְפֶסֶל
מִיָּכָה (הוֹבֵא בִסְפֵר חֲסִידִים ס"ו קלו,
וּבְרֵאשִׁית־חֲכֻמָּה שֶׁעַר עֲנוּה פֶרֶק ה'). וְהִדְבָּר קָשָׁה:
מָה עֲנִין זֶה שֶׁל תְּרַבּוּת אֲנָשִׁים חֲטָאִים לְעֵנַשׁ שְׂלוֹ,
שִׁיעֶבֶד בֶּן בְּנוֹ עֲבוּדָה זָרָה. וְהַתְּרוּץ, כִּי אִמְרוּ חֲכָמֵינוּ
זְכוּרֵנוֹם לְבִרְכָה (כְּתוּבוֹת ק"י): כָּל הַדָּר בְּחוּץ לְאֶרֶץ,
כְּאֵלוֹ אֵין לוֹ אֱלֹהִים; וְאִמְרוּ חֲכָמֵינוּ זְכוּרֵנוֹם לְבִרְכָה
(שְׁבַת צ"ו): הַחוּשֵׁד בְּכַשְׂרִים לֹקֵה בְּגוֹפוֹ; וּמִשָּׁה הָיָה
חוּשֵׁד אוֹתָם, שְׂבֵנֵי רְאוּבֵן וּבְנֵי גֵד אֵינָם רוֹצִים
בְּאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל שׁוּם חֶלֶק, נִמְצָא שְׂאִין לָהֶם אֱלֹהִים,
בְּשִׁבִיל זֶה נֶעֱנַשׁ בְּבֵן בְּנוֹ שְׂלֵא הָיָה לוֹ אֱלֹהִים, כִּי הֵם
כַּשְׂרִים הָיוּ בְּדָבָר, כִּי רָצוּ לִטַּל חֶלֶק בְּאֶרֶץ גִּם־בֶּן,
כְּמוֹבָא. (לְקוּטֵי מוהר"ן א' – סִימָן ק"ד).

תרבות אנשים הטאים

(במדבר לב, יד)

אִיתָא בְּגִמְרָא (סְנֵהֲרִין דָּף צ"א): כָּל הַמוֹנֵעַ הַלְכָה
מִפִּי תַלְמִיד, כְּאֵלוֹ גִּזְלוּ מִנְחֻלַת אָבוֹת, שְׂנֵאֲמַר:
תּוֹרָה צִוָּה לָנוּ מִשָּׁה מוֹרְשָׁה וְכוּ'. וְכִיּוֹן שְׂרָאָה מִשָּׁה
שְׂבֵנֵי רְאוּבֵן וּבְנֵי גֵד מִנִּיאִין (ל"ב) בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִנְחֻלַת
אָבוֹתָם, בְּשִׁבִיל זֶה קָרָא לָהֶם: תְּרַבּוּת אֲנָשִׁים
חֲטָאִים (בְּמִדְבַר ל"ב), וְתַרְגָּם אוּנְקֵלוֹס: תַּלְמִידֵי
גְּבַרְיָא חֲיִבְיָא. הַדְּבָר הַזֶּה קִבְּלָתֶם מִרְבִּנְיָכֶם,
שְׂרַבְכֶם גִּזְלוּ מִכֶּם הַלְכוֹת, וְהַלְכוֹת הֵם נְחֻלַת אָבוֹת
כְּנִ"ל, וְעַתָּה גַם אַתֶּם הוֹלְכִים בְּדַרְכֵי אָבוֹתֵיכֶם,
וְרַצוֹנְכֶם לְגִזְלוּ מִיִּשְׂרָאֵל נְחֻלַת אָבוֹתָם. וּבְפֶרֶק קמ"א
דְּבַבְא־בְּתָרָא (ח'): וּמִצְדִּיקֵי הַרְבִּים כְּכוֹכְבִים – אֵלוֹ
מַלְמְדֵי תִינּוּקוֹת, וְעַכְשָׁו שְׂרָאָה שֶׁהֵם מְחִיבִים רַבִּים,
שְׂמִנְיָאִין לֵב בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל, מִסְתַּמָּא גַם רַבִּים אֵינָם
מִצְדִּיקֵי הַרְבִּים, אֵלֶּא מְחִיבֵי הַרְבִּים. בְּשִׁבִיל זֶה קָרָא
לָהֶם: תְּרַבּוּת אֲנָשִׁים (חֲטָאִים), וְתַרְגָּם אוּנְקֵלוֹס:
תַּלְמִידֵי גְּבַרְיָא חֲיִבְיָא: (לְקוּטֵי מוהר"ן א' – סִימָן
ק"ג).

אלה מסעי בני ישראל

(במדבר לג, א')

אִיתָא בְּמִדְרָשׁ שְׂמַסְעֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, דְּהִינּוּ הִנְסִיעוֹת
שְׂבֵנֵי יִשְׂרָאֵל נוֹסְעִין מִמְּקוֹם לְמְקוֹם, הֵם מְכַפְרִין עַל
אֱלֹהֵי אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, הִינּוּ עַל פְּנֵים עֲבוּדָה־זָרָה, כִּי

אִפְלוּ כְּשֵׁאִין עוֹבְדִין עֲבוּדָה־זָרָה, יֵשׁ פְּנֵים
עֲבוּדָה־זָרָה כִּי קִלְקוּל הָאֲמוּנָה הִיא גַם בֶּן בְּחִינַת
עֲבוּדָה־זָרָה וְכִמוֹ שְׂמוּבָא (בְּשֵׁם הַפְּעֵל־שֵׁם־טוֹב) עַל
פְּסוּק (דְּבָרִים י"א): וְסַרְתֶּם וְעַבַּדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים,
שְׂתַבַּח כְּשִׂפְרִים מִהֶשֶׁם יִתְבָּרַךְ הוּא בְּחִינַת
עֲבוּדָה־זָרָה, וְעַל־יְדֵי הִנְסִיעוֹת שֶׁל יִשְׂרָאֵל נִתְפַּפֵּר.
וְכָל זְמַן שִׁישׁ עֲבוּדָה־זָרָה בְּעוֹלָם, חֲרוּן־אָף בְּעוֹלָם
(סְפָרֵי פ' רָאָה וְהוֹבֵא בְּפִירְשֵׁי שֵׁם). נִמְצָא,
כְּשֵׁנִתְפַּפֵּר פְּנֵים עֲבוּדָה־זָרָה כְּנִ"ל, נִמְתַּק הַחֲרוּן־אָף,
וְנִמְשָׁךְ רַחֲמָנוּת. וְעַקֵּר רַחֲמָנוּת הוּא בְּבִחִינַת
(בְּרֵאשִׁית מ"ג): וְאֵל שְׂדֵי יִתֵּן לָכֶם רַחֲמִים – לָכֶם
דִּיקָא. הִינּוּ שֶׁהֶשֶׁם יִתְבָּרַךְ יִתֵּן לָנוּ רַחֲמָנוּת, שִׁימְסֵר
אֶת הַרַחֲמָנוּת בְּיַדְנוּ, כִּי אֲצִלוּ יִתְבָּרַךְ יִכּוֹל לְהִיּוֹת
שְׂנֵם הַחֹלְאָת הַקָּשָׁה וְכָל הִיסוּרֵין הֵם הַרַחֲמָנוּת שְׂלוֹ,
כִּי בּוֹדָאֵי כָּל מָה שֶׁהֶשֶׁם יִתְבָּרַךְ עוֹשֶׂה לְהַאֲדָם, אִפְלוּ
יְסוּרֵין קָשִׁים, הַכֵּל הוּא רַק רַחֲמָנוּת, אֲבָל אָנוּ
מְבַקְשִׁים, שִׁימְסֵר וְיִמְסֵר בְּיַדְנוּ אֶת הַרַחֲמָנוּת, כִּי אֵין
אָנוּ מְבִינִים הַרַחֲמָנוּת שְׂלוֹ, וְגַם אֵין אָנוּ יִכּוֹלִין לְקַבֵּל
אוֹתוֹ הַרַחֲמָנוּת שְׂלוֹ הַנִּ"ל, רַק שֶׁהֶשֶׁם יִתְבָּרַךְ יִתֵּן
בְּיַדְנוּ אֶת הַרַחֲמָנוּת, שְׂאֲנַחְנוּ בְּעֵצְמָנוּ נִרְחַם עֲלֵינוּ,
וְאֲצִלְנוּ הַרַחֲמָנוּת בְּפִשְׁיּוֹת, לְהַתְּרַפָּא מִן הַחֲלִי
וְכִיּוֹצֵא בְּזָה. וְזֶהוּ יִשְׂרָאֵל – רֵאשִׁית־תְּבוּת: אֵל שְׂדֵי יִתֵּן
לָכֶם רַחֲמִים, כְּנִ"ל, כִּי הַרַחֲמָנוּת נֶעֱשֶׂה עַל־יְדֵי מַסְעֵי
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, כְּנִ"ל. (לְקוּטֵי מוהר"ן ב' – סִימָן ס"ב)

אלה מסעי בני ישראל

(במדבר לג, א')

יֵשׁ תּוֹרוֹת הַנְּפוּלוֹת, שֶׁהֵם בְּחִינַת אוֹרָא דְעֵלְמָא (עֵין
פְּנִים). רַק מַחֲמַת שְׂנֵם בְּהֵם יֵשׁ טוֹב הַגְּנוּז בְּהֵם, הִינּוּ
נִיצוּצוֹת הַקְּדוּשָׁה מִתּוֹרַת אֱמֶת, וְצִרְיָכִין לְבָרֵר הַטּוֹב
שֶׁבָהֶם וְלַהֲעֵלוֹתוֹ אֵל הַקְּדוּשָׁה, בְּבִחִינַת "רְמוֹז מִצְוָה
תּוֹכוֹ אֲכָל, קִלְפָתוֹ זֶרֶק". וּמִשֵּׁם נִמְשָׁכִין כָּל
הַטְּלָטְלוֹתֵם שֶׁל בְּנֵי־אָדָם, שְׂמַכְרְהִין לִילָךְ בְּדָרֵךְ
וְלִהְיוֹת נֶעַ וְנָד וּמְטַלְטֵל חוּץ לְבֵיתוֹ. כִּי בְּשֵׂאֲדָם נֶעַ
וְנָד בְּדָרֵךְ, הוּא כְּמוֹ שֶׁהוּא בְּאוֹרָא דְעֵלְמָא, כִּי הוּא
חוּץ לְבֵיתוֹ הַקְּבוּעַ; וְכִשְׂזוֹכָה, אֲזִי הוּא מְבָרַר
עַל־יְדֵי־זֶה אֶת הַטּוֹב הַגְּנוּז בְּהַתּוֹרוֹת הַנְּפוּלוֹת הַנִּ"ל,
שֶׁהֵם בְּחִינַת אוֹרָא דְעֵלְמָא, וּבוֹנָה מֵהֶם בְּגִינִים
דְּקַדְשָׁה. וְזֶה סוּד הַלֵּיכַת יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבָר עִם הַמִּשְׁכָּן
וְהָאָרוֹן וְהַלּוּחוֹת, וְשֵׁם נִצְטוּוּ כָּל מִצְוֹת הַתּוֹרָה.
כִּי זֶה כָּלֵל שְׂאִין הַדִּין נִמְתַּק אֵלֶּא בְּשִׂרְשׁוֹ, עַל־בֶּן
דִּיקָא עַל־יְדֵי שְׁהִיָּה הַמִּשְׁכָּן עִם הָאָרוֹן וְהַלּוּחוֹת
בְּעֵצְמָן עִם כָּל יִשְׂרָאֵל נְעִים וְנָדִים בְּמִדְבָר שֶׁהוּא
בְּחִינַת אוֹרָא דְעֵלְמָא, עַל־יְדֵי זֶה דִּיקָא בָּרְרוּ וְהִעֵלוּ
בְּכָל פֶּעַם אֶת הַתּוֹרוֹת הַנְּפוּלוֹת לְשִׂרְשָׁן עַד
שְׁנִתְתַּקְּנוּ וְנֶעֱשׂוּ תּוֹרָה אֱמֶתִית, שִׁזְהוּ בְּחִינַת כָּל
מִצְוֹת הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה שְׂנִצְטוּוּ בְּכָל פֶּעַם בְּמִדְבָר

באהל מועד שזכו לזה בכל פעם על-ידי שבררו והעלו בכל פעם תורות הנפולות לשרשן. ועל-כן נכתבו כל מסעות שלהם בתורה, כמו שכתוב: אלה מסעי בני ישראל, כי מכל המסעות שלהם נעשה תורה.

ועל-כן בכל המסעות שלהם הכניעו האויבים והשונאים שהם בחינת המתנגדים אל האמת, כי על-ידי המסעות שנסעו במדבר בקדשה כזאת והמשפן והארון הלך לפניהם על-ידי זה הכניעו כל הקלפות היונקים מהתורות הנפולות שהם בחינת אורא דעלמא, ובררו והעלו את הטוב הננו שם. וכמוכא בזהר הקדוש שעל-ידי הליכתם במדבר דרכו על הקלפות, הינו כנ"ל, כי פשמבררין את הטוב מתוכם אזי הקלפות נופלים ונתפסלים. (הלכות ברכת המזון – הלכה ה', אותיות ה' ו' לפי אוצר היראה – מלטול, אות ג'; ועיין גם כן בהלכות שותפים – הלכה ב', אות ז')

אלה מסעי בני ישראל

(במדבר לג, א')

איתא בעשרה מאמרות: "אלה מסעי בני ישראל – בשביל שחטאו באלה אלקיך ישראל, בשביל זה יסעו בני ישראל". נמצא, כל הנסיעות של אדם הוא בשביל קלקול האמונה, הינו בחינת עבודה-זרה, כי אם היה מאמין באמונה שלמה, שיכול הקדוש-ברוך-הוא להזמין לו כל צרכו, לא היה נוסע שום נסיעה. נמצא, כי הנסיעה היא קלקול אמונה, הינו בחינת עבודה-זרה. וזה שכתוב בעבודה-זרה (ישעיה לו): צא תאמר לו. צא, זה בחינת נסיעה וטלטול. גם על-ידי טלטול מתקן את הטלטול שגרם, כביכול, למעלה, כמו שכתוב (שם כח): והמסכה צרה כהתפנסם. גם על-ידי עבודה-זרה נמנע המטר, כמו שכתוב (דברים יא): ועבדתם אלהים אחרים וכו' ולא יהיה מטר. וכשאינ מטר, אין שבע, וכשאינ שבע, אין שלום, כמו שכתוב (תהלים עב): ישאו הרים שלום לעם, כמו שפרש רש"י, וכשאינ שלום, אזי אין איש עוזר לחברו, וכל אחד צריך לנסע ולטלטל ממקום למקום בשביל פרנסתו. גם הגלות בא על בטול תורה, כמו שכתוב (ישעיה ה'): גלה עמי מבלי דעת. ועל-ידי עבודה-זרה בא עצירת גשמים, וכשאינ קמת, אין תורה (אבות פרק ג'). (לקוטי מוהר"ן א' – סימן מ')

אלה מסעי בני ישראל וכו'

ויכתב משה את מוצאייהם למסעיהם

(במדבר לג, א'-ב')

כי כל הטלטולים והנסיעות של בני ישראל, הם בשביל ברור ההלכות, כי ההלכות הם בחינת רגלי הקדשה, בחינת הליכות עולם, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (מגלה כח): אל תקרי 'הליכות' אלא 'הלכות', כי עקר ההלוח דקדשה לילך ולהתקרב לה' יתברך, הוא על-ידי ההלכות הקדושות של התורה, ועל-כן נאמר על התלמידי חכמים והם תבו לרגלך וכו' ודרשו רבותינו ז"ל אלו תלמידי חכמים שמכתתין רגליהם מעיר לעיר וכו'. ועל-כן היו הולכין לישיבות רחוקות ללמד תורה כי ברור ההלכות הם בבחינת רגלין. כי כבר מבאר שעקר הדבור הוא מהלכות שהם תורה שבעל פה והדבור נקרא רגל כמו שכתוב צדק יקראהו לרגלו וכתוב צדק תדברון וכמו שכתוב במקום אחר. וכשלומד שלא לשמה להתייחר ולקנטר עד שנעשה אצלו מהתורה שבעל פה פה לדבר על הצדיק עתק בגאון וכו' והו בחינת פנים הרגלין כי הדבור הפגום נקרא רגל כמו שכתוב לא רגל על לשונו. ועל-כן פתיב רכילות ולשון הרע בלשון הלוח כמו שכתוב לא תלך רכיל בעמיק וכו' שפרש רש"י שם, ועל-כן הצרכו ישראל לטלטל עצמן ולנסע במדבר כל המסעות בשביל להגביה ולהרים ולברר כל ההלכות שנפלו על-ידי חטא אדם הראשון ודורות הראשונים שפגמו בההלכות כי הקלקול התחיל מחטא אדם הראשון. וגם כל הדורות שקדם מתן תורה פגמו בזה על שחלקו על הצדיקים שהיו בדורות האלו כמו נח ומתושלח. כי אז באותן הדורות היה כל הלמוד רק בעל פה שהיו עוסקין בבית מדרשו של שם ועבר וכל מי שנגע יראת ה' בלבו היה מקבל מהם גם אז דרכים ישרים להתקרב אליו יתברך. אבל היו מעט דמעט ורב העולם חלקו עליהם מחמת שהפכו דברי אלקים חיים עד שנעשה להם פה לדבר על הצדיקים, כי זה ידוע שהרשעים שבדורות הקודמים היו גדולים בחכמה ובלמוד השמות וכו' שהיה להם אז רק שעל-ידי תאוותיהם הרעות נכשלו בהם בבחינת ופשעים יכשלו בהם עד שנעשה להם פה לדבר. ובשביל זה הלכו ישראל במדבר ארבעים שנה ונסעו ברגליהם ממקום למקום לברר ולהעלות ההלכות מנפילתם בגדל פחו של משה רבנו ועל-כן קבלו בכל פעם הלכות התורה בהליכתם במדבר כפי מה שזכו לברר בכל פעם. וזה בחינת ויכתב משה את מוצאייהם למסעיהם על-פי ה' וכו' ויכתב דיקא כי בשזוכין לברר ההלכות של תורה שבעל פה שנפלו ומעלין אותם וחוזרין ועושין מהם הלכות אזי צריכין לחזור ולהכניסם בתוך תורה שבכתב כמו שאנו רואין בכל חכמי התלמוד ז"ל שהם ברוו לנו כל ההלכות ודיני התורה שבעל פה והם מונעים

בכל הלכה למצא אותה בתוך תורה שבכתב כי ליבא מלתא דלא רמיזא באורייתא ועל-כן כל מה שקבלו בעל פה וכל מה שחדשו בתורה הכל מקרחים למצא אותו בתוך תורה שבכתב ברמז או בדרך דרש פשוט וכו' ועל-כן הם מקשיין בכל דין והלכה מנלן. כי אף-על-פי שקבלו ההלכה בעל פה אף-על-פי-כן בהכרח למצא אותה בתורה שבכתב. וזה בחינת ויכתב משה את מוצאייהם למסעיהם וכו' שמוצאייהם ומסעיהם שעל-ידי זה העלו ובררו כל ההלכות של תורה שבעל פה כתב אותם משה בתורה שבכתב להורות שהיה לו כח להכניס כל הנסיעות שהם בחינת ברור הלכות של תורה שבעל פה לתוך תורה שבכתב שזהו עקר השלמות ליחד ולקשר תורה שבעל פה עם תורה שבכתב. (הלכות ראשית הגז – הלכה ה', אות ט"ו)

ויכתוב משה את מוצאייהם למסעיהם על פי ה'

(במדבר לג, ב')

כל הנסיעות והטלטולים של כל השנה יהיו בלם בקדשה גדולה, באפן שיהיה תקון לפנים אמונת חכמים, עד שיהיו נכתבין ספרים קדושים על-ידם, בבחינת ויכתב משה את מוצאייהם למסעיהם על פי ה'; והעקר שיהיה פונתו בכל נסיעותיו וטלטוליו רק בשביל להתועד עם בני-אדם חדשים ולדבר עמם מהתכלית האמתית, ולעסק עמם בדברי תורה באהבה ושלוש גדול, באפן שיכירו בלם את האמת לאמתו ולשוב אל השם באמת, בבחינת שאמרו רבותינו ז"ל: "והם תבו לרגלך ישא מדברתיך" אלו תלמידי חכמים שמכתתין רגליהם מעיר לעיר ומדוד לדוד לעסק בדברי-תורה, כי רק בשביל זה מסבב השם יתברך את האדם שצריך לפעמים לכתת רגליו לילך ולסע, כמבאר בפנים. (הלכות פקדון – הלכה ה', אות י"ט לפי אוצר היראה – אלול, ראש השנה, אות קפ"ט; עיין גם טלטול, אותיות י"ט ב')

ויכתב משה את מוצאייהם למסעיהם על-פי ה' ואלה מסעיהם למוצאייהם

(במדבר לג, ב')

כי כל הנסיעות של ישראל הם בשביל קלקול האמונה כמו שכתב הוא ז"ל (בסימן מ) על פסוק אלה מסעי בני ישראל שמסעי בני ישראל הם בשביל אלה אלהיך ישראל שהוא חטא העגל שעקר חטא העגל היה פנים אמונת חכמים שאמרו כי זה משה האיש לא ידענו וכו' עד שאמרו אלה אלהיך ישראל כאלו הם מודים באלקים רק שאומרים אלה אלהיך. וכל זה הוא בחינת פנים אמונת חכמים

שאינם רוצים לילך בדרך החכמים הצדיקים האמתיים ואומרים שהם בעצמם יודעים דרך ה' דרך התורה עד שבאים לכפירות גמורות וקצתם פורקים על לגמרי בנראה פחוש בדורות הללו ובשביל זה באים כל הנסיעות והטלטולים בכלליות ובפרטיות. וזהו בחינת הגליות שישראל גולים ומטלטלים וכו' ואין להם מנוח לכר רגלם והכל מחמת קלקול האמונה שעקרה אמונת חכמים כנ"ל. אבל באמת פונת ה' יתברך לטובה כי כל הטלטולים והגליות והנסיעות לדרךים הכל בשביל שיזכר כל אחד את עצמו על-ידי זה לשוב בתשובה שלמה על פנים אמונת חכמים ואז הנסיעה היא כפרה ותקון על פנים אמונת חכמים שכולל כל הפגמים וכו'. כי על-ידי הנסיעות הוא מרים ומגביה כל המקומות שבא לשם לה' יתברך בכח אמונת חכמים וכמוכן בדבריו ז"ל בכמה מקומות ובכתבי האר"י ז"ל שזה סוד כל הגליות בכלל וכל הנסיעות בפרט של כל אחד ואחד, כמוכן בפונות והביאנו לשלום מארבע כנפות הארץ, כמוכן בדברינו בספר ספורי מעשיות על ענין הנסיעות וכו' עיין שם. וזה בחינת מה שכתוב בלקוטי תניינא (סימן עו) על מה שישראל נקראים בני הגולה שהוא ראשי תבות ונשאר ג'ם הוא ל'אלקינו וכו' עיין שם, וכן מה שכתוב בלקוטי תניינא (סימן נו) שמי שיש לו לב ישראל בכל מקום שבא יש לו מקום וכו', וכן בכמה מקומות, והכל בכח הצדיקי אמת שמאמין בהם באמת. כי בודאי איש פשוט אפלו אם הוא איש כשר אין לו כח לזה בפרט שיש מקומות שבא לשם שהם רחוקים מאד מאד מה' יתברך בפרט שרבים או בלם עכו"ם וגם עם ה' המערבים ביניהם לומדים ממעשיהם כמו שכתוב ויתערבו בגוים וכו' יסלח ה' להם וישיבם אל האמת מהרה. על-כן גם האיש הכשר הגולה ומטלטל ביניהם לא היה לו כח להתחזק בפרט להגביה גם זה המקום לה' יתברך ולתורתו, לולא ה' עוזרו בכח הצדיקי אמת שמאמין בהם. ועל-כן כשהוא בדרך, בפרט בדרך רחוק, בפרט בשמטלטל במקומות כאלו רחמנא לצלן, אזי צריך להתחזק מאד באמונת חכמים ולשוב בתשובה גמורה על פנים אמונת חכמים ועל-ידי זה מתקן פנים אמונת חכמים ונתוספין ספרים קדושים רבים בתורה (פי על-ידי תשובתו, חזרין ונחשבין הספרים שמתחלה היו בעיניו בלא) שעל-ידי זה נשלם התורה בבחינת לוחות האבן בבחינת אבן שתיה קדשי קדשים וכו' (במבואר כל זה בלקוטי מוהר"ן א' – סימן ס"א, עיין שם).

וזהו ויכתב משה את מוצאייהם למסעיהם על-פי ה'. ויכתב דיקא שמושה רבנו בגדל עצם פחו הכנים

יציאתם ומלטולם בגולה כי נתפסלו כל המצרים והדינים ונתרומם הכל לה' יתברך בבחינת ונשאר גם הוא לאלקינו. (הלכות פקדון – הלכה ה, אותיות יט כ כג)

ואלה שמות האנשים וכו' לנחול את הארץ

(במדבר לד, יז-יח)

זבולון היה מספיק ליששכר הצדיק שהיה עוסק בתורה, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (בראשית רבה פ"ב, ה. פ"ט, ט, ט), שזהו עקר תקון תאות ממון, כמבאר בדברי רבנו ז"ל (בסימן יג ובסימן כט) שעקר תקון תאות ממון הוא צדקה. נמצא שזבולון הוא בחינת תקון תאות ממון. ועל-כן זבולון הוא קבור על גבול ארץ-ישראל בצידון, בחינת יירכתו על צידן, שסופו על צידון שהוא גבול ארץ-ישראל, זה רמז שעל-ידי בחינת זבולון, דהינו בחינת תקון תאות ממון זוכין לכנס לארץ-ישראל. הינו על-ידי שמבקשים ומחפשים את הצדיק, שעל-ידי זה זוכין להנצל מהחפוש והבקשה של הסטרא אחרא שהוא החפוש והבקשה אחר הממון, על-ידי זה זוכים לארץ-ישראל. כי עקר ארץ-ישראל זוכין על-ידי הצדיק בבחינת: צדיקים ירשו ארץ (תהלים לו, כט). ואי אפשר לאדם לזכות לארץ-ישראל כי אם על-ידי צדיקים אמתיים, שזהו בחינת הנשיאים שהעמיד משה להנהיל הארץ לישראל, כמו שכתוב (במדבר לד, יז יח): אלה האנשים וכו' לנחול את הארץ. כי אי אפשר לזכות לארץ-ישראל כי אם על-ידי צדיקים אמתיים שעל ידם זוכין לאמונת הדין העולם, שזהו בחינת ארץ-ישראל. ועל-כן זבולון שזהו בחינת המתקרב להצדיק האמת ומשמש אותו בגוף ונפש וממון ועושה לו כל צרכיו, כמו זבולון שפירח בפרקמטיא בשביל להספיק את יששכר שעסק בתורה, הוא זוכה לבוא לארץ-ישראל. ועל-כן זבולון עומד על גבול ארץ-ישראל, כי דיקא על-ידי בחינת זבולון שהוא המתקרב לצדיק האמת, על-ידי זה זוכה לכנס ולבוא לארץ-ישראל. (לקוטי הלכות – הלכות ברכת הריח ד', אות מ"ג)

שש ערי המקלט וכו' הארבעים ושתיים עיר

(במדבר לה, ו)

ארבעים ושמונה תבות שיש בפרשת "שמע ישראל", שהוא יסוד האמונה, יש כנגדן ארבעים ושמונה ערי הכהנים והלוויים: שש ערי מקלט, כנגד שש תבות שב"שמע ישראל"; ועליהם ארבעים

בישראל תשובה על אמונת חכמים כל-כך עד שכתב בתוך ספר התורה הקדושה את כל הנסיעות של ישראל. נמצא שעשה מהנסיעות של ישראל ספר תורה והשלים ספר התורה ביותר שזה עקר התקון של הנסיעות וכו'. וכל זה על-ידי תקון המשכן שעשה ששם עמד הארון בבית קדשי קדשים עם לוחות האבן. וזה הארון הקדוש נסע לפניהם עם הכהנים והלוויים שסביביו וכל ישראל נסעו אחריו ודבקו מחשבתם בהארון והלוחות אתר דכל רעותין תקועין תמן ונכללו בשעת נסיעתם בבחינת קדשי קדשים בחינת לוחות האבן שהוא הארון שנסע לפניהם. ועל-כן היה הארון מקדים לפניהם כמו שאמרו רבותינו ז"ל כי על-ידו עקר תקון הנסיעות. ועל-ידי זה זכו שנעשו מכל הנסיעות שלהם ספר תורה כי נכללו כל המקומות של נסיעתם בהתורה בבחינת קדשי קדשים וכו' שזהו בחינת ויכתב משה את מוצאייהם למסעיהם וכו' ויכתב דיקא:

וזה ויכתב משה את מוצאייהם למסעיהם על-פי ה' ואלה מסעיהם למוצאייהם. כי מוצאייהם זה בחינת הגלות והטלטול בחינת יציאה בגולה שנמשך על-ידי פגם אמונת חכמים שהוא בחינת פגם עבודה זרה שנאמר בו צא תאמר לו כמו שכתב רבנו ז"ל. אבל בשזוכין לשוב כנ"ל ואז הטלטול הוא תקון, זה בחינת נסיעה בחינת קום לך למסע לפני העם בחינת ויהי בנסע הארון בחינת מסעי בני ישראל שפרש רש"י שגם מקום המנוחה נקרא נסיעה וכו' כי הנסיעה עם קדשת הארון זה בחינת מנוחה כי על-ידי זה מתקנים הטלטול ונכלל בעקר המנוחה והנהלה שהוא קדשי קדשים. וזהו מוצאייהם למסעיהם ואחר-כך כתב להפך מסעיהם למוצאייהם כי כן הדבר שבתחלה הטלטול בבחינת מוצאייהם בבחינת יציאה בגולה אבל צריכין לראות לשוב וכו' עד שהיציאה בגולה תהיה נכללת בבחינת מסעיהם בחינת ויהי בנסע הארון שתהיה נכללת בבחינת קדשי קדשים, ואז נמשך משם מבחינת קדשי קדשים תקון והמתקה מבחינת שכל הכולל שעל-ידי זה נמתקין ונתתקנין כל הצמצומים והדינים שזה עקר תקון הטלטולים שהיה בבחינת מוצאייהם, בבחינת יציאה בגלות. וזהו ואלה מסעיהם למוצאייהם שמסעיהם בחינת מסעי בני ישראל בחינת ויהי בנסע הארון הוא תקון והמתקה לבחינת מוצאייהם בגולה, כי על-ידי שכתב משה את מוצאייהם למסעיהם נעשה מהם תורה ונכללו בשרשם בבחינת קדשי קדשים. ועל-ידי זה נמשך משם מבחינת מסעיהם מבחינת ויהי בנסע הארון נמשך משם תקון והמתקה שמסעיהם שהיו על-ידי בחינת ויהי בנסע הארון תקון כל מוצאייהם כל

וְשֵׁתִים עִיר" כַּנֶּגֶד אַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם תְּבוֹת מִן
 "וְאֶהְיֶה" עַד סוֹף הַפְּרָשָׁה כְּמוֹכָא. וְאֵלֹהֵי הָאֲרָבָעִים
 וְשִׁמּוֹנָה עָרִים קוֹלְטוֹת וּמְצִילוֹת מִסְטָרָא דְמוֹתָא,
 וְעַל-כֵּן צָרִיךְ הַרוּצַח בְּשִׁנְנָה לְנוֹם לְשֵׁם, כִּי אֲמוּנָה
 עֵקֶר הַחַיִּים, וְהַכְפִּירוֹת סְטָרָא דְמוֹתָא; וְעַל-כֵּן
 אַרְבָּעִים וְשִׁמּוֹנָה עָרֵי הַלְוִיִּים שֶׁהֵם בְּחִינַת "שְׁמַע",
 "וְאֶהְיֶה", שֶׁהֵם עֵקֶר הַמְּשַׁכֵּת הָאֲמוּנָה, עַל-כֵּן הֵם
 קוֹלְטוֹת וּמְנַגּוֹת מִסְטָרָא דְמוֹתָא וּמְצִילִין אֶת הַרוּצַח
 מִמֵּיתָה. וְאֵלֹהֵי הָאֲרָבָעִים וְשִׁמּוֹנָה עָרִים שֶׁיֵּשְׁבוּ בָּהֶם
 הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּים, דִּיקָא בְּזֵה הָרְאָה לְנוּ הַתּוֹרָה
 הַקְּדוּשָׁה שֶׁצָּרִיךְ לְנַסֵּעַ לְצַדִּיקִים וּלְהַנְלִיחַ אֲלֵיהֶם,
 וְהַעֲקֹר בְּשִׁבִיל לְזִכּוֹת לְאֲמוּנָה שֶׁהוּא עֵקֶר הַחַיִּים
 וּלְהַנְצִיל מִסְטָרָא דְמוֹתָא שֶׁהֵם הַכְפִּירוֹת. כִּי עֵקֶר
 הָאֲמוּנָה בְּשִׁלְמוֹת מְקַבְּלִין רַק עַל-יְדֵי צַדִּיקִים
 אֲמִתִּיִּים וְהַנְלִיחַ אֲלֵיהֶם, שֶׁהֵם בְּחִינַת הַכֹּהֲנִים
 וְהַלְוִיִּים; כִּי כֹהֵן הוּא בְּחִינַת הַצַּדִּיק וְהַרְבֵּה הָאֲמִת, וְכִמוּ
 שֶׁאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל עַל פְּסוּק: "וְשִׁפְתֵי כֹהֵן וְגו'"
 אִם הָרַב דּוֹמֶה לְמַלְאָךְ וְכוּ'; וְלִוְיִים הֵם בְּחִינַת
 הַמַּתְחַבְּרִים וְנִלְוִים אֲלֵיהֶם בְּבְחִינַת "וְנִלְוִי אֶלְיָךְ
 וְיִשְׁרְתוּךָ". וְכִי שֶׁנִּכְשַׁל בְּמָה שֶׁנִּכְשַׁל וְרוּצַח לְחוּם עַל
 חַיּוֹ וְלְהַצִּיל נַפְשׁוֹ מִמֵּיתָה עוֹלָמִית, צָרִיךְ לְנוֹם
 וְלִבְרַח וּלְבּוֹא אֶל עֲרִיחָם, וְשֵׁם דִּיקָא יִנְצֵל מִכָּל רַע,
 כְּמוֹ הַרוּצַח שֶׁנִּכְשַׁל בְּמָה שֶׁנִּכְשַׁל וְהַגְבִּיר הַסְטָרָא
 דְמוֹתָא, עַל-כֵּן אֵין לוֹ הַצְלָה רַק לִבְרַח אֶל אַרְבָּעִים
 וְשִׁמּוֹנָה עָרֵי הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּים, וְשֵׁם יִנְצֵל מִסְטָרָא
 דְמוֹתָא כְּנ"ל. (הַלְכוֹת תַּחוּמִין – הַלְכָה ה', אוֹת כ"ח
 לְפִי אוֹצֵר הִירָאָה – אֲמוּנָה, אוֹת מ"ה)

לאחינו כל בית ישראל
הוצאת חומשים עם פירוש הלכות
 במחיר הקרן
125 ש"ח לסט (5 כרכים)
 פרטים והזמנה: **054-8429006** (מאיר)